

MONTESSORI MÁRIA ÉLETE 1870- 1952

Montessori Maria 1870-ben született az olaszországi Chiaravelle városában. Édesapja Alessandro Montessori állami hivatalnok, édesanyja Renilde Stoppani Modenából származó nemes ősök leányaként.

Montessori Mária még gyermek volt, amikor Rómába költözik a család. Iskoláit kitűnő eredménnyel végezte. Olyan műszaki középiskolába járt, ahová csak fiúk jártak. Középiskolai tanulmányai után műegyetemre, majd onnan a tudományegyetem orvosi karára iratkozott. Szorgalmának köszönhetően 25 évesen Olaszországban ő lett az első orvosnő.

Diploma megszerzése után hét évig a római elmeorvosi klinikán dolgozott tanársegédként. Gyakorló orvos, amikor megfogalmazódik benne, hogy a fogyatékos gyermekkel való bánásmód nemcsak orvosi feladat, hanem nevelői is. 1898-ban Montessori Maria vezetésével megnyitják az „Ortafreica scuola”-t (gyenge tehetségű gyermekek állami iskolája) Mária Montessori ezzel megkezdte gyakorlati nevelői pályáját. Tanította, gyógykezelt a gyermekeket. Később a fogyatékos gyerekeknél alkalmazott eszközöket és módszereket egészséges gyerekek nevelésében is alkalmazza.

Beiratkozott a római egyetem bölcsészeti karára, ahol kísérleti pszichológiai és pedagógiai előadásokat hallgatott. Jól beszélt spanyolul, franciául, angolul. 1900-tól folyamatosan jelentek meg pedagógiai témájú írásai.

1904-ben a római egyetemen az antropológia tudományterületről magántanárrá habilitáltak. Nevelői eljárásának kettős-biológiai és szociális célja volt. Biológia szempontból a gyermek természetes fejlődését kívánta előmozdítani, szociális nézőpontból pedig társadalmi együttélésre készítette elő a gyermeket. Nevelési elvének s módszerének alaptétele: *a gyermek testi és értelmi fejlődésnek minden eszközzel való támogatása, segítése, fejlesztése.*

1906-ban próbálta ki először módszerét óvodás korú gyermekeken. 1907-ben Római bérházai mellé iskoláskor előtti gyermekek számára otthonokat létesített.

Az első Casa dei Bambini (Gyermekek Háza)- megnyitására 1907-ben került sor. A Montessori-féle eszközökkel berendezett intézeteket óvónők vezették. Pedagógiai eredményeit és az azokból levont következtetéseket folyamatosan publikálja. Az első nagyobb munkája 1909-ben jelent meg: *A Gyermekek Házában a gyermeknevelésben alkalmazott tudományos pedagógiai módszereiről.*

Ezen kívül 1909-ben Citta di Castellóban tanfolyamot tartott iskolai, óvodai nevelők számára. Az első külföldi intézet Svájcban jött létre 1909-ben. Pedagógiai-pszichológiai

nevelési módszereiről 1913-ban szervezett először Rómában nemzetközi tanfolyamot, s hamarosan számos tanfolyamon és előadáson adta elő nevelési módszereit Olaszország és más európai országok városaiban. 1916-ban New Yorkban Montessori Intézet alakul. Ebben az évben-Spanyolországban (melyet második hazájának vall) is alakul Montessori Pedagógiai Intézet. 1919-től kezdve Londonban két évenként nemzetközi tanfolyamokat tartanak.

Második magyar Montessori-intézet Budapesten nyílik 1926-ban Buchard - Bélavári Erzsébet vezetésével. 1927-ben Montessorit Argentínába hívják előadókörútra. 1929-ben Dániában, itt összehívták az első Nemzetközi Montessori Kongresszust itt alakult meg a Nemzetközi Montessori Szövetség.

1929-ben visszatér Rómába az olasz kormány felkérésére, ahol Montessorit tanítónőképző vezetésével bízzák meg.

1936-ban az Oxfordi Nemzetközi Montessori Kongresszuson felvetődik a középiskolások nevelési problémái, ennek hatására kiterjesztette pedagógiai rendszerét a középiskolai nevelésre is.

1939-ben Indiába megy az Indiai Teozófiai Társaság meghívására, ahová fia, mint tolmács kísérte el. Olaszország háborúba lépésével kellemetlen helyzetbe kerültek, a fiát internálták. Az indiai alkirály azonban Montessori 70. születésnapjára elengedte Máriót. Így a háború miatt 1946-ig Indiában tartózkodtak. 1946-ban tér vissza Hollandiába. Háború utáni tanfolyamait Angliában, Londonban tartotta. A háború után újult erővel folytatta tevékenységét.

X. Nemzetközi Kongresszust San Remóban tartották, amelyen részt vett az olasz kormány, a Vatikán. Hazája ekkor megadja az elismerést Montessori pedagógiájának. 1950-ben az UNESCO körgyűlésén Firenzében az Olasz delegáció tagjaként vett részt. Hollandia az Amszterdami Egyetem díszdoktori címét adományozza neki. Utolsó pedagógiai kísérlete a felnőtt analfabéták olvasni-írni tanítása volt. 1952. május 6-án Noordwijik am Zee-ben halt meg Hollandiában, kérésére ott temették el.

Halála után az a ház Amszterdamban, amelyben utoljára lakott, emlékház és az AMI (Association Montessori Internationale) központja lett. Montessori Máriát folyamatosan megújító, továbbfejlesztő, „építkező” pedagógusként kell elismernünk. Napjainkban is a Montessori – intézmények száma egyre nő, mert módszere korunk legfontosabb nevelési problémáihoz tud segítséget nyújtani. Montessori-módszer újra reneszánszát éli, mivel a tudományok gyors fejlődése miatt a mai világban nem a tudás mennyisége, hanem a személyiség formálása, a képességek fejlesztése a kívánt cél.

MONTESSORI PEDAGÓGIA SZEMLÉLETE

Montessori-módszer célja, hogy tevékeny, segítőkész és egymással toleráns gyermekeket neveljenek békés, nyugodt légkörben. Minden gyermek egyszeri és megismételhetetlen csoda. Önálló személyiség, akinek megvannak a saját igényei, a saját törekvései.

A Montessori pedagógia célja egy olyan légkör létrehozása, amelyben a pedagógusok a gyermeki személyiség tiszteletben tartásával felkészítik a gyermekeket az önálló döntések meghozatalára, arra, hogy vállalják cselekedeteik, döntéseik következményeit, és hogy megállják helyüket egy állandó változásokkal, kihívásokkal teli világban. Ennek elsődleges feltétele egy olyan környezet létrehozása, mely az élet minden területén felkínálja a megismerés és megtapasztalás lehetőségét.

A gyermekek saját tapasztalataik alapján tesznek szert az alapvető ismeretekre, problémamegoldó gondolkodásra. A módszer célja, hogy örömet leljék az ismeretszerzésben, a kreativitásban, önmaguk fejlesztésében. Megismerjék, szeressék és védjék a környezetet, tudjanak gyönyörködni a művészeti alkotásokban. Harmonikus gyermekközösséget alakítsanak ki a kölcsönös megértés és szeretet, közös élmények eredményeképpen. A gyermekek megtanulják kivárni egymást, és a másik foglalatosságát tisztelni.

Montessori koncepciójának nevelési célja az önfegyelem, a belső harmónia, az összetartozás, az egymásra figyelés és a felelősségtudat kifejlesztése.

MONTESSORI PEDAGÓGIA FELTÉTELEI

- A gyermekhez méretezett környezet: fontos, hogy minden, amit a gyermekek számára készítünk, valóban hozzá méretezett legyen: a szekrények, az asztalok, a székek, a lépcsők.
- A nevelés alapelve a gyermek aktivitása legyen. A gyermeki aktivitás lehetőséget teremt arra, hogy a gyermek képzetait meg alkossa, érzékszerveit fejlessze, önálló tapasztalati világát felépítse. Fontos, hogy ne a felnőtt, a nevelő kényszerítse rá a sajátját véleményét.
- A nagyfokú gyermeki aktivitás feltételezi a szabad mozgást, a változatos önálló tevékenységeket, foglalkozásokat. A Montessori-pedagógia minden gyermeki tevékenységet megenged, ami nem akadályozza a többi gyermek szabad cselekvését, de tilos minden agresszív, másokat zavaró viselkedés.
- Montessori által megfogalmazott szabadságnak korlátai is vannak: a szabadságnak szerinte ugyanis csak addig van értelme, ameddig a gyermek saját életkorának, fejlettségi szintjének megfelelő eszközökkel tevékenykedik
- Pedagógiájának legfőbb alapelve: "Segíts nekem, hogy magam csinálhassam!" Ez a kijelentés utal arra, hogy a gyermek igényli az önálló tevékenységet, de ugyanakkor szüksége van a felnőtt segítségére. Olyan segítségére, amelynek mindig tekintettel kell lennie a gyermek egyedi fejlődési ütemére, önállóságvágyára.
- A gyermeki fejlődés fontos előfeltétele a szeretetteljes nevelői légkör, amely tekintettel van a gyermeki személyiségre.

MONTESSORI PEDAGÓGIAI ELVEI

1. Az abszorbeáló

Az abszorbeáló lélek, mint jellegzetes kifejezés azt jelenti, hogy a gyermek pszichikai felépítése különbözik a felnőttétől. Míg a felnőtt emlékezetébe vési az ismereteket, a gyermek magába szívja, beilleszkedik a környezetbe.

2. Az érzékeny periódusok rendszere

A fogékony fázisok elve szerint, a gyermek bizonyos ingerek felfogására, ismeretek elsajátítására fejlettségének egy adott szakaszában intenzívebben képes. Ez az érzékenység egyénenként különböző időpontban jelentkezik. A szakaszoknak megfelelően a gyermeket érdeklődése, akarata viszi előre a megismerési folyamatban. Mindez a személyiségközpontúságot, az egyéni megfigyelés és tanulás fontosságát hangsúlyozza. A gyermeknek akkor kell nyújtani a fejlődés lehetőségét, ha valaminek a befogadására, elsajátítására különösen fogékony. Ha ezt nem vesszük figyelembe, később nehezen pótolható, vagy pótolhatatlan kimaradások képződhetnek.

3 fő korcsoport:

- 0-6 éves abszorbeáló tudat kora
- 6-12 éves: tudatos gondolkodás képzelőerő kialakítása
- 12-18 éves: etikai és szociális értékrend születésének kora

3. A gyermek szabadsága

A gyermek szabadsága azt jelenti, hogy a rászabott környezetben szabadon nyilatkozhat meg mindaddig, míg magatartása nem sérti a közösség érdekeit, melybe tartozik. Az óvónőnek törekednie kell a kényszer, a stresszhatás elkerülésére, a gyermek érdeklődését, önkéntességét, akaratát tiszteletben kell tartani. A tanulás szervezésénél olyan keretet kell választani, mely a lehetőségekhez képest leginkább biztosítja a gyermek szabadságát, előrehaladását a megismerésben. A szabadság az alkotókészség kibontakozásának feltétele. Vagyis a szabadság nem jelenthet szabadosságot.

4. Az előkészített környezet

Az előkészített környezet a Montessori pedagógia indirekt megközelítési módját hangsúlyozza. A környezetben nyitott polcokon azok a Montessori eszközök kapnak helyet, melyek közül a gyermek szabadon választhat. Minden a megfelelő helyen áll,

ez segíti a gyermeket abban, hogy cselekedetei is rendezettebbek legyenek. Az eszközöket mindig a helyére kell visszatenni. A rend nem külső személy által fenntartott állapot, hanem a belső rendet kialakító környezeti hatás. Fontos elv, hogy a környezet ne legyen zavaró, zaklatott, legyen könnyű a tájékozódás, a rend fenntartása.

5. A munka

Montessori Mária az egyes eszközökkel való munka bevezetését leckének nevezi. A jó lecke a gyermek számára új ismereteket és készségeket jelent. A munka nem függ össze sem a felnőttek tanításával, sem a azok akaratával.

6. Az önkontroll

Az önkontroll azért fontos, hogy a gyermek, amikor a mindennapos tapasztalatokat segítségével egy olyan lehetőséget sajátít el, hogy a hibáit korrigálni tudja.

A MONTESSORI PEDAGÓGIA TÁVOLI CÉLJAI

Harmonikus, kiegyensúlyozott, toleráns, békeszerető, egészségesen élő, egymást megértő és segítő, alkalmazkodó, a szépséget felismerő, a tudást megbecsülő, a tanulást és a munkát kedvelő, természetet szerető, ápoló és védő, általános emberi és saját specifikus értékekkel bíró, önálló gondolkodásra, döntésre, cselekvésre képes, művelt és boldog emberek nevelése, akik tudatában vannak, hogy a kozmosz részei. Ez a célkitűzés a családban kezdődik és a bölcsődében, óvodában folytatódik.

1.) Önállóság fejlesztése

A mindennapi élet során a gyermek önállósága nő, amelyhez a Montessori eszközök is hozzájárulnak. Tevékenységük során sokat tanulnak illetve a hibáikat önállóan javítják.

2.) A szociális magatartás fejlesztése

Mivel a csoportban minden eszközből csak egy van, így a gyermek megtanulja, hogy várjon türelemmel, várja ki, amíg hozzá kerül az eszköz. Emellett egy fontos alapszabály, hogy a gyermekek egymást ne zavarják, és ne rombolják szét egymás alkotásait sem.

A Montessori pedagógiai célja az egymásra figyelés, az önfegyelem, az összetartozás és a felelősségtudat. Mivel minden gyermek egy egyedi és megismételhetetlen külön személyiség, ezáltal először a pedagógusnak a gyermekkel kell kialakítania jó kapcsolatot, majd csak utána kell a gyermekek közötti kapcsolatokat ápolnia illetve erősítenie. Később a gyermekek egyre gyakrabban fogják használni a „mi” kifejezést, ami a közösségre utal. Ezen kívül a másság elfogadása nagyon fontos alapszabály.

3.) Tolerancia fejlesztése

A fent említettből kiindulva - hogy minden eszközből csak egy van- a gyermek toleranciáját, kiaratását fejleszti.

4.) Beszédképesség fejlesztése

A Montessori eszközök által önálló gondolkodásra, választásra, önellenőrzésre és összefüggésekre neveljük őket, amelyek nemcsak a beszédképesség fejlesztését segíti elő, hanem az írott nyelv megismerésének lehetőségét is.

5.) Mindennapi életben az ismeretek elsajátításának fejlesztése

6.) A természet szeretetére való nevelés

Amelyhez az állatok és növények szeretete, gondozása kapcsolódik.

7.) A munka szeretetére való nevelés, fejlesztése

Fontos hogy a gyermekek ismerjék fel a munka szükségességét és értelmét. A munka szeretetét fejleszthetjük a szép munkaeszközökkel és elismerések által.

8.) Az esztétikai érzék, a tudás szeretetének fejlesztése

A természet szépségének észrevételével, a rajzolás és az egyéb művészetek, mint például az éneklés, a zenehallgatás, a mozgások, a vers-mese mondás során fejlődhet az esztétikai érzék.

9.) A tanulás és a tudás szeretetének fejlesztése

Fejlesztetjük a gyermek tudását, ha szép könyveket adunk nekik nézegetni, a kérdéseikre válaszolunk, és fejlesztő eszközöket alkalmazunk.

10.) Érzelmi életének gazdagítása, egész személyiségének fejlesztése

Minden játék során fejlődik a gyermek személyisége, de különösen a szerepjátékok során.

MONTESSORI PEDAGÓGUS FELADATAI

Montessori: „A nevelőnek el kell sajátítani az érzékenységnek azt a fokát, amelynek segítségével képes észrevenni azokat a bensőséges mozzanatokot, amelyeket a gyermekek nem fednek fel, de érdeemesek és fontosak további pedagógiai munkánkhoz.”

- meg kell ismerni minden egyes gyermeket, hogy hajlamai szerint irányítsuk
- a másságra oda kell figyelni, tolerálni kell azt, meg kell tanulni vele élni
- szeretni kell a gyermeket
- mindig őszintének kell lenni a gyermekhez
- aktivitás, passzivitás mértékét helyes arányban kell alkalmazni
- nem baj, ha mérgesek vagyunk, lássa a gyermek érzelmeink változását
- minden gyermekkel legyen személyes kapcsolatunk, a gyermeknek minden korban szüksége van testközelségre, érintésre, simogatásra
- mindig önmagához mérten értékeljük
- a gyermekek átveszik az óvónő értékrendjét, minél több közös élményük legyen (kirándulás, ünnepi készülődés)
- legyen a gyermek bizalommal a pedagógus felé és ez fordítva is legyen igaz
- ne érezze tanulásnak az eszközök használatát
- a gyermek számára olyan környezetet alakítsunk ki, mely életszükségleteinek megfelelő, a bútorok kisméretűek, ne legyenek akadályok
- a gyermek tudásszintje szerint biztosítsunk eszközöket fejlődéséhez.

A pedagógus feladata tehát csak a vezetés, az útmutatás. A nevelő segít, szolgál. A gyermek személyisége a maga erejénél fogva fejlődik, mert a gyermek maga cselekszik.

„A gyermeket engedni kell, hogy a maga módján és feltételei alapján éljen, hogy aktivitása, teremtő ereje szabadon működjék, mert egyensúlyos, harmonikusan kialakult felnőtt csak zavartalanul kibontakozó, a maga erőiből fejlődött gyermekből válhat.”

Montessori Mária

A nevelőnek éreznie kell és át kell éreznie a gyermekkor titkát.

- felesleges a nevelőnek állandóan értékelnit a gyermeket
- Montessori óvodában nincs helye a jutalmazásnak és a büntetésnek

- a pedagógus vegye észre a gyermek legkisebb eredményét, örüljön annak és ne legyen közönyös
- a pedagógus ne utasítson, csak gesztusokkal, halk szóval irányítson
- a pedagógusnak legyen empátiás képessége, melynek függvénye a gyermek alapos ismerete, pszichológiai és pedagógiai tudás, valamint tapasztalat birtoklása
- a pedagógus tudjon jelet adni és tudja a jelzéseket érteni

MONTESSORI ESZKÖZRENDSZERÉNEK BEMUTATÁSA

1. A gyermek környezete
2. Montessori eszközök
3. Az eszközök csoportosítása, bemutatása

A gyermek környezete

Montessori pedagógiai módszerét a gyermekek megfigyelésére alapozza. Ahhoz, hogy a gyermekek ne fűggenek a felnőttöktől, meg kell változtatni a tárgyi környezetét.

„A gyermek fejlődésének szabadsága nem azt jelenti, hogy egyszerűen magára hagyjuk a gyermeket, hanem azt hogy segítő szeretettel emeljük köréje a megfelelő környezetet. Minél tökéletesebb a környezet, annál kevesebb beavatkozásra van szükség a felnőtt részéről.”
Montessori Mária

A bútorok könnyűek, gyermekméretűek asz asztalok és székek. A gyermekek számára elérhető helyen találhatóak a berendezési tárgyak. Például mosdó, ruhafogas.

A gyermekek kedvük szerint bármikor elővehetik az eszközöket, amelyek nyitott, alacsony polcon helyezkednek el és annyiszor dolgozhatnak vele, ameddig a kedvük tartja. Így a gyermekek minden eszközt és bútort önállóan tudnak használni a minden napi tevékenységek során. Ezekkel az eszközökkel, a gyermekekkel nemcsak az asztalon, hanem a földön, vagyis szőnyegeken is dolgozhatnak.

Egy faállványon helyezkednek el a csoportszoba egyik sarkában. Egy szőnyegen egyféle eszköz kaphat helyet, viszont több gyermek is foglalataskodhat egyszerre rajta. A szőnyeg kiterjedése jelzi, számukra mennyire teríthetik széjjel a játékokat/eszközöket, a többiek számára ne zavarják a játékokat, és ne hogy eszközökre lépjenek. Azt is megtanulják, hogy szőnyegre nem lépünk, mindig ki kerüljük azt.

Az eszközök mindenekelőtt esztétikusak, szépek, tartósak és természetes anyagból vannak. Ezáltal a gyermeket cselekvésre készítetik. Minden eszköznek a helyét a gyermekekben tudatosítanunk kell, hiszen ez a gyermekeknek biztonságot, megnyugvást és nem utolsósorban a rendre való törekvést jelenti. A didaktikai eszközöknek meg van állandó helye. Az eszközök szépsége derűt sugároz.

A bútorok lemoshatóak, ezért hasznosságuk mellett egyben értelmes munkaalkalmat szolgálnak. Ha a gyermek maga gondozhatja környezetét, lassanként felelősnek érzi magát a tisztaságért, rendért.

Montessorinál jelenik meg először az önkiszolgálás és a naposi rendszer: terítnek, kiszolgálnak, kínálnak, mosogatnak-, vagyis viselkedés kultúrájuk gyarapszik, és egyben finomodik is. A csoportszobákban mindent csak a gyermek szemmagasságában helyez el (kép, szobanövény, virág). Állatokat is kaphatnak, melyeket ők etetnek, ápolnak.

Montessori eszközök

Az eszközök révén valósulnak meg Montessori magasabb pedagógiai céljai. Pedagógiájának azonban nem az eszközök a legfőbb értékei, hanem a pedagógiai szemlélet, amely az eszközöket igényli. Az eszközökkel Montessorinak célja a gyermekek öntevékenységének biztosítása, annak elősegítése, hogy a gyermekek minél kevésbé függjenek a felnőttektől. Az eszközök kialakítását szükségessé tette

- a gyermekek kíváncsisága
- a dolgok felfedezése iránti fogékonyságuk
- a világ dolgainak megismerésére törekvés

Az eszközök révén tapasztalatokat gyűjtenek különböző tulajdonságokról.

- tárgyak színeiről
- szagáról
- formájáról
- súlyáról
- felületek érdeességéről, simaságáról

Montessori úgy gondolja, hogy nem ismeretket kell közölni, hanem eszközöket kell a kezükbe adni, melyekkel manipulálva képességeik fejlődnek. A megismerés pszichológiai funkciója az észlelés, alapeleme az érzékelés. Saját tapasztalásuk alapján válnak később képessé az összefüggések meglátására, az általánosításra és elvont gondolkodásra.

Az eszközök tulajdonságai

- Az óvodában minden eszközből csak egy darab van.
- Anyagukban és színeikben szépek, ezáltal cselekvésre motiválnak.
- Az ismeretszerzést, készségfejlesztést, szolgáló eszközöket a gyermekek fizikai, biológiai adottságai és fejlődési szükségletei határozzák meg.
- Meghatározott ismeret vagy képesség kialakítását segítik elő.
- Általuk a dolgok alaptulajdonságaival, a valósággal ismerkednek.
- Segítségükkel saját tapasztalataik által szerzik meg a tudást.
- Mindig valamilyen problémahelyzetet hoznak létre, melynek megoldása eleinte próbálgatással, később tudatosan történik.
- Biztosítják az önálló felfedezés örömét.
- Mindig tartalmazzák az önellenőrzés lehetőségét is.
- A gyermek maga tudja javítani hibáit általuk, ezáltal is függetlenedik a pedagógustól.
- Fejlesztik a gyermek érzékszerveit (látás, hallás, tapintás, alak- és színérzet).
- Egy képesség több eszközzel fejleszthető, de vannak olyan eszközök, melyek több készség fejlesztésére szolgálnak.
- Fejlesztik a manuális-finommotoros képességeket, elősegítik a szem-kéz koordinációját, ami majd segítséget jelent az olvasás-írás elsajátításánál.
- Segítik az érzékelést, észlelést, szemléltetik az anyagi világ alapvető tulajdonságait (szín, forma, kiterjedés, hang, illat, íz stb.), ezáltal a világ megismerését és az abban való eligazodást is elősegítik.
- Rajtuk keresztül megtapasztalja, rendszerezi, amit maga körül lát, összefüggéseket fedez fel.

Tulajdonképpen valamennyi eszköz közvetett célja az alapvető kultúrtechnikák (írás, olvasás, rajzolás, számolás) előkészítése, a gondolkozás fejlesztése, az önálló tanulás megalapozása, úgy, hogy a gyermek a tanulást játéknak éli meg.

Külön figyelni kell az eszközök használatánál, hogy ezt a célt megfelelően szolgálják az eszközök megfogásával, és a mozgással kísért játékoknál az irányok kiválasztásával:

- 3 ujjas fogás: a megfelelő ceruzafogásra készít elő
- fentről lefelé illetve balról jobbra simítás, hajtás stb.: az írás, olvasás irányát alapozza meg

Az eszközök csoportosítása, és bemutatása

A környezetben azok a legfontosabb eszközök, amelyek arra valók, hogy a gyermek rendszeresen gyakorolja érzékszerveit, értelmét, s így módon harmonikus együttműködésre készítetik mozgásait szellemi életével.

Az eszközök bemutatását a pedagógusnak a gyermek olyan érzékenységi periódusában kell kezdeményeznie, amikor ez az érdeklődésüknek, fejlettségi szintjüknek megfelel.

- felhívó jelleg, szőnyeget terítse le, vagy vigye az eszközt egy asztalhoz
- szelíd, halk szóval metakommunikációval jelezze, ha valamit meg akar mutatni
- ha nem reagálnak, a gyerekek el kell halasztani a bemutatást a más alkalomra

A helyes bemutatás három fokozata

Montessori: Beavatásnak nevezzük azt az egyszerű eljárást, mellyel a pedagógus a gyermeknek az egyes eszközök használatát bemutatja. A beavatástól lényegesen különbözik a tanítás. A tanításnak határozott jellegük van.

1. Nagyon rövidek, annál értékesebbek, minél kevesebb szóval tereljük el a gyermek figyelmét az eszköztől
2. Nagyon egyszerűek, csak arra szorítkozunk, hogy egy reális tárgy pontos nevét adjuk
3. teljesen tárgyilagosak, csak a tárgy emelkedjen ki, nem pedig a nevelő személye, bőbeszédűsége

I. fokozat

- a pedagógus szétrakja az eszközöket, kiemeli a szélső értékeit, megnevezi tulajdonságait
- meghatározza a feladatot
- bemutatást befejezi, akkor a gyermek megismétli a tevékenységet

II. fokozat

- a pedagógus úgy gondolja, a gyerek tudja a megfelelő megnevezéseket, felszólítja a gyermeket: add ide a legnagyobb hasábot, adjál ennél kisebbet!

III. Fokozat

- a gyerekek meg kell neveznie az elővett tárgy tulajdonságait

- a pedagógus rámutat, rákérdez az eszköz egyik elemére, ez mekkora?
- helyes válasz esetén további kérdéseket tehet fel
- helytelen válasz esetén a pedagógus adja meg a helyes választ intelem nélkül

A bemutatás során a pedagógus ne mintát adjon, hanem hívja fel a gyermek figyelmét a problémára.

A gyermek koncentrációját segíti:

- Egy-egy érzékszerv elszigetelése (szem bekötése)- annak érdekében, hogy minél jobban tudjon figyelni, egy adott ingerre összpontosítani.
- Csak az az eszköz legyen az asztalon illetve szőnyegen, amit éppen be szeretnénk mutatni.
- A gyermeknek maga is játszania kell az eszközzel, hogy így saját tapasztalás útján tud a legjobban fejlődni.

Az eszközök csoportosítása:

Didaktikai cél szempontjából:

1. Gyakorlati élet eszközei
2. Érzékelést fejlesztő eszközök
3. Anyanyelvi nevelés eszközei
4. Matematikai eszközök
5. Kozmikus nevelés eszközei

1.) Gyakorlati élet eszközei

A gyakorlati eszközei kiterjednek az öltözködésre, környezetük rendben tartására, tisztán tartására és az étkezésükre. Fontos, hogy minél több teendőt önállóan végezzenek el a gyermekek. Az eszközök használata során praktikus fogásokat, technikákat sajátítanak el. Az eszközök elsődleges célja az önállóság fejlesztése. A gyakorlati eszközök használata során képesek lesznek egy dologra koncentrálni, a tevékenység közben fejlődik finommozgásuk, ügyesedik a kezük. Több eszköz használata közben tapasztalatot szereznek az anyagok tulajdonságairól, a térfogat- és alakváltozásokról is. Ezeket az egyszerű cselekvéseket is az óvónő lassú, pontos, kihangsúlyozott mozdulatokkal mutatja be, a fő mozzanatra felhívva a figyelmet.

A mindennapi élet gyakorlatai:

- fejlesztik a figyelmet, a szem-kéz koordinációt
- lazítják a csuklót
- edzik az íróujjakat

1. Szék áthelyezése

Egy gyerek magasságának megfelelő szék áthelyezése úgy, hogy a gyermek az egyik kezével megfogja a háttámla közepét, a másikkal pedig az ülőke első élét közepén.

Cél: mozgáskoordináció, izmok erősítése, egyensúlyérzék fejlesztése.

2. Szőnyeg ki-és feltekerése

Egy szőnyeg kigöngyöltése, majd ismét feltekerése.

Cél: Mozgáskoordináció, pontosság, koncentráció, egyéni munkatér kialakítása a földön, saját tér érzékelése.

3. Ajtók kinyitása és becsukása

Ajtó halk kinyitása, majd becsukása.

Cél: gondos bánásmód a környezet tárgyaival, tekintettel lenni a közönségre.

4. Kendők hajtogatása

A kendők külön-külön való megfelelő bemutatása, majd a gyerekeknek átadva folytatja az ezekkel való gyakorlást.

Cél: Közvetlen érzékelés, pontosság, előkészítés az írásra: a vonalak pontos kitapintása révén

5. Magok kanalazása

A gyerek először kézzel majd kanál segítségével végül csipesszel teszi át a jobb oldali tálba a magokat. Cél: Kanalazás megtanulása, önállóság, pontosság, koncentráció, finommotorika fejlesztése.

Magok öntése

Magok öntögetése különböző eltérő magvakkal és edényekkel. A gyermek figyel, hogy egyenletesen ossza el a magvakat az edényekbe. Előgyakorlat a vízöntéshez. Cél: Mozgáskoordináció, önállóság, függetlenség, íróujjak gyakorlatoztatása, csukló lazítása, pontosság.

6. Öntés vízzel

Víz öntése kancsóból-kancsóba úgy, hogy a vízzel teli kancsó jobb oldalt legyen. További gyakorlatként a vizet kisebb edényekbe is lehet osztani, tölcsérrel különböző nagyságú edényekbe lehet önteni.

Cél: koncentráció, pontosság, íróujjak gyakorlatoztatása, csukló lazítása, mozgáskoordináció.

7. Kézmosás

A helyes kézmosás gyakorolása.

Cél: Önállóság, függetlenség, kezek mozgáskoordinációja, tevékenységek logikus sorrendje, testápolás, higiénia, rend és a tisztaság értelmének felfogása.

8. Keretek az öltözködéshez

A keretek által fejlődik a gyermek pontosság érzete, koncentrációja, mozgáskoordinációja, ügyesedik a finommotorikája, kitartása, türelme. Meg tanul önállóan öltözködni és vetkőzni. önállóságra illetve függetlenségre neveli a gyermekeket.

a.) Keret szalagokkal

b.) Keret gombokkal

c.) Keret patentgombokkal

d.) Keret zsinórral és lyukakkal

e.) Keret cipzárral

9. Fonás

A szalagok megfelelő szétterítésnél (két szalagot balra egyet jobbra teszünk), folyamatosan egymásra helyezi a szalagokat a gyermek úgy, hogy a két keze folyamatosan váltogatja egymást.

Cél: ritmikus kéz, kar és törzsmozgás, érzékelési képesség, pontosság, mozgáskoordináció, önállóság.

11. Cipőtisztítás

A szükséges tárgyakat mind megtalálja a gyermek egy kosárban. A kosárból kivéve fontos, hogy a tárgyakat használat sorrendjében balról jobbra rendezze el. Lépések: 1. Tisztítás 2. Krémezés 3. Fényezés

Cél: az izmok edzése, csukló mozgatása eszköztakarékosság, gondoskodás a környezetről és az egyénnek saját magáról, tevékenységek logikus sorrendje.

12. Fémisztítás

Fém tisztítása és fényezése fémtisztítóval, kefével, fényesítő kendővel. A tárgyakat a használat sorrendjében balról jobbra rendezi el a gyermek.

Cél: koncentráció, egy munkafolyamat megtanulása, körkörös csuklómozdulatokkal az írásra való felkészítés.

13. Asztalterítés

A gyermek a tálcát tárgyakkal elhozza a polcra. A tárgyak felvétele előtt a mintán megnézi a gyermek a helyüket, majd minta szerint lerakja.

Cél: gondoskodás önmagunkról, környezetünkről, társaságunkról, emlékezőtehetség fejlesztése, nevelés az esztétikára és a kultúrára.

14. Orrtisztítás

A helyes orrtisztítás megtanulása két kézzel és az orrlyukak egymás utáni kifújásával. Fontos, hogy a zsebkendőt csak egyszer használjuk.

Cél: gondoskodás önmagunkról, higiénia, egészségnevelés, önállóság és függetlenség.

2.) Érzékelést fejlesztő eszközök

Montessori ezekkel az eszközökkel egy hosszú, fáradságos utat szeretne könnyebbé tenni a gyerekek számára a gondolkodás fejlődésében azzal, hogy mindig kiemeli a dolgoknak egy-egy tulajdonságát, az eszközök csak egy tulajdonságban különböznek, a többi elemei egyformák. Az eszközöket rakosgatva erre maguk jönnek rá a gyerekek saját tapasztalataik alapján, az óvónő segítségével pedig megtanulják a fogalmakat. Minden érzékelésnek megvannak a különböző nehézségű eszközei, melyek probléma elé állítják a gyermeket. A megoldás során nem csak az érzékelés, hanem a gondolkodás is fejlődik, az önálló tevékenység során meg tanulnak tervezni, előkészíteni, áttekinteni. Az eszközök együtt egy rendszert alkotnak.

Így azok tartósan rögzülnek, miközben szókincsük is bővül.

Az érzékelést fejlesztő eszközök:

- fejlesztik a finommozgást
- edzik az íróujjakat
- a balról jobbra simítással előkészítenek az írásirányra

Három lépcsős lecke:

1. ***lépcsőfok:*** Névadás: Ez a legnagyobb! Ez a legkisebb!- többször ismételve
2. ***lépcsőfok:*** Add ide a legkisebbet! Tedd a legnagyobbat a szőnyeg szélére!
3. ***lépcsőfok:*** Egy kockára rámutatok és megkérdezem: Ez milyen?

1.) Kiegészítő hengerek (cilindersor) (4 tömb)

Először a legvastagabb hengert veszi ki az óvónő, majd a legvékonyabbat. Rendezetlenül a doboz elé állítja, majd a legvastagabbnak azután a legvékonyabbnak keresi meg a helyét a hengertömbben, majd végül a többi hengernek.

Cél: íróujjak edzése, sorozatalkotás, dimenziókülönbségek felismerése

2.) Színes hengerek (4 fadoboz)

Először a legnagyobb hengert veszi ki az óvónő, majd a kirak belőle egy egyenletesen változó sort. Ezt az egyik ujjával végig simítja és összehasonlítja a hengereket.

Cél: A sorozatok rendezése magadott vagy kitalált kritériumok alapján.

3.) Rózsaszínű torony

Elővesszük a szőnyegen, majd rendezetlenül a szétrakjuk a kockákat. Először megmutatjuk a legnagyobb kockát és elkezdjük a tornyot építeni. Mindig a maradék kockák közül a legnagyobbban helyezük a toronyra. Minden kockát körül simítunk szó nélkül, hogy a gyermekek lássák, tapintással is érzékelhessék a kiterjedését a tárgynak.

Cél: méretek vizuális megkülönböztetése, pontosság, koncentráció, kezek erősítés

4.) Barna hasábsor

A gyermekek a szőnyegen szétszórják a hasábokat és ezeket kell ránézéssel sorba rakniuk. A legvastagabbat felveszem, megmutatom, körülsimítom, majd leteszem. Majd megmutatom a legvékonyabbat is. Mindig a legvastagabb hasáb a következő a szőnyegen. Az eredmény: lépcsősor lesz belőle.

Cél: szókincsbővítés, felkészülés a matematikára, súly és nagyság viszonyának felismerése

5.) Piros rudak

Tíz piros farúd. A gyermekek ezt az eszközt is egyesével viszik a szőnyeghez a legkisebttől a leghosszabbig. Kikeresik a leghosszabb rudat és a végüknél fogva a szőnyeg bal oldalához teszik a majd így folytatják csökkenő sorrendben. A hosszúság különbségeket végig simítjuk a kezünkkel. A legrövidebb rúddal ellenőrizhetjük a munkánkat.

Cél: mozgáskoordináció fejlesztése, hosszú-rövid fogalmak kialakítása

A színérzék fejlesztését szolgáló eszközök

1.) Színdobozok (3 doboz)

A gyermekek a legsötétebbtől a legvilágosabbig kirakhatják a színárnyalatokat, illetve párosíthatják a színeket. A színek tanítása a három lépcsős leckével történik.

Cél: a gyermekek alkotóan használják fel a színek ismeretét és szeretetét, színérzék fejlesztése, összehasonlítás, esztétikai érzék fejlesztése, művészi ízlés megalapozása

Tapintás fejlesztését szolgáló eszközök

1.) Letapogatható táblák

A táblák a segítségével a gyermekek megtanulják a durva-finom, sima-érdes fogalompárokát. A tanítás során folyamatosan mondjuk, hogy sima-érdes, durva-finom, miközben a mutató ujjunkkal megtapintjuk.

Cél: szókincsbővítés, tapintás fejlesztése, finommotorika fejlesztése, íróujjak edzése

2.) Letapogatható lapok

Ki keressük a két legszélsőségesebbet és egy közepes minőségű lapot. Ezek párosával azonosak. Párosítjuk ezeket a lapokat, úgy hogy végigsimítjuk ezeket, és megkeressük a hozzáillő lapot.

Cél: szókincsbővítés, tapintás fejlesztése, finommotorika fejlesztése, íróujjak edzése

Hallás fejlesztését szolgáló eszközök

1.) Zajdobozok

A párosítás során, megpróbáljuk a párokat megkeresni, amelyek azonosak, azokat középre helyezzük.

Cél: szókincsbővítés: hangos-halk, felkészítés a zenére, hallás fejlesztése

2.) Csengők

Két azonos csengősorozat. Tompítót és ütőt használunk a csengők során. Önálló kísérletezések után megpróbálhatják párosítani a barna csengőket a fekete-fehérekhez. Először csak hármashangzattal próbálkozzon gyermek később öttel majd az összessel.

Cél: muzikális nevelés előkészítése, finommotorika és koordinációs-készség fejlesztése

Súlyérzékelést fejlesztő eszközök

1.) Súlylapok

Cél: Szókincsbővítés: könnyű-nehéz, súlyérzék fejlesztése, a koncentrált figyelem fejlesztése

2.) Hő lapok

Egy doboz négy pár lappal. Hőmérsékletük különbözik: filc, fa, márvány, fém. Hideg-meleg tapintásúak külön válogatása, azonos tapintásúak csoportosítása, hőérzet szerinti soralkotás.

Cél: Hőérzet megtapasztalása, tapintóérzék fejlesztése

Szaglóérzékelést fejlesztő eszközök

1.) Tálcák és szagdobozok

3 tálca különböző illatú üvegekkel, párosával (4 illat). Az orr kitisztítása után a szagdobozokat egyesével megszagolják, majd párosával jobb oldalra helyezik.

Cél: szókincsbővítés: fűszerek nevei, különböző szagok tudatosítása

Íz érzéket fejlesztő eszközök

1.) Íz dobozok

Egy tálca 8 üveggel: édes, savanyú, sós, keserű folyadékokkal. Pipetta segítségével az egyforma ízek párosítása, majd jobb oldalra való állítása.

Cél: szókincsbővítés: édes, sós, savanyú, keserű

Sztereognosztikus érzéket fejlesztő eszközök

1.) Mértani testek

A három lépcsős lecke segítségével megtanítjuk a mértani testek neveit, majd a testek tulajdonságait megfigyeljük a grízben. (gurul-e, szilárd stb.) Azután a hozzá illő alaprajzot megkeressük.

Cél: izommemóra, finommotorika fejlesztése

2.) Sztereognosztikus zsákok és tálkák

I. Sztereognosztikus zsákok

Két zsák, melyekben négy db kisebb tárgy található tapintáshoz, osztályozáshoz. pl: különböző kockák, különböző gombok,

II. Sztereognosztikus tálkák:

Magvak illetve csonthéjas termékek osztályozása

3 féle mag szétválogatása csukott szemmel egy tálkából másik 3 tálba.

Cél: csoportosítás, tapintás fejlesztése

3.) Titokzatos zsák

A gyermek által jól ismert tárgyakat helyezünk el a zsákban. Tapintással nevezzék meg a tárgyakat és mutassák a többiek felé is.

Cél: koncentráció fejlesztése, nyelvi készség fejlesztése

3.) Anyanyelvi nevelés eszközei

Montessori az írott nyelvet kezdettől fogva a kommunikáció eszközének tekinti. Megismerésének, elsajátításának a folyamata hasonló a beszélt nyelvéhez, ha megteremtik a megfelelő körülményeket. A gyermeket mindenhol körülveszi az írott világ, a betű számára egy látvány, egy kép, melyet érdeklődéssel figyel és megpróbál lerajzolni. Montessori megvizsgálta, hogy a kéznek milyen képességekkel kell bírnia az íráshoz és eszközeit ennek megfelelően fejlesztette ki.

Megtanulja a gyermek, hogy:

- amit gondolunk, azt le lehet írni
- ami le van írva, azt el lehet olvasni
- amit olvasunk, az információ
- amit leírunk, az megmarad, el tudjuk küldeni

Montessori szerint az írás megtanulásának legfontosabb alapeleme a kéz kimunkálása az írásra, ezért fejlesztette ki azokat az eszközöket, melyek a kéz, pontosabban az íróeszközt tartó három ujj fejlesztését célozzák. Így ezek az eszközök a három ujj használatát, a tapintást, a kézmozgás finomságát erősítik. (fogantyúk, dörzspapír érzékelők)

Az írás előkészítéshez szolgáló eszközök

1.) Kiegészítő formák:

10 geometriai forma, melyek az írásra készíteti a gyermeket. Ezek a körül rajzolható síkidomok.

2.) Egyéb rajzsablon formák:

Használatuk megegyezik a geometriai szekrény illetve kiegészítő formák használatával.

3.) Dörzspapír betűk és a grízzel töltött tálca

Dörzspapírból kivágott ABC betűi felragasztva kartonra. 3 ujjal való végigsimítása során és a betű kiejtésével sajátítják el a betűket, melyeket grízbe rajzolhatnak/írhatnak a gyermekek. Ilyen eszköz még: **fonalból felragasztott írott betűk**.

4.) Mozgatható ABC:

Gyufásdoboz nagyságú betűk kartonból kivágva, melyekből szavakat tudunk kirakni.

5.) Betűkígyó:

Kartonból kivágott betűk. msh: piros, mh: kék, dupla betűk: zöld színűek. Amelyekből szavakat tudunk kirakni.

Az olvasás előkészítéséhez használt eszközök

Montessori szerint az írás megelőzi az olvasást, ezért az olvasás gyakorlását az óvodában már a betűk ismeretével egyidejűleg vezetjük be.

1.) Olvasási játék tárgyakkal

Egy dobozban apró tárgyak nevekkel együtt. A szavakat a tárgyakhoz kell rendelni.

2.) Kezdőbetűk dobozai

Dobozok apró tárgyakkal, melyek nevei a dobozon jelzett betűvel kezdődik.

3.) Olvasókártyák

Gyermekek nevei, környezet tárgyai. A szavak kezdőbetűit kell felismerniük.

4.) Parancs kártyák

Kártyák, melyek rövid felszólításokat tartalmaznak.

További eszközök az olvasás előkészítéséhez:

- 5.) Kártyasorozat a betűfajták megismeréséhez**
- 6.) Gyűjtőfogalom kártyák**
- 7.) „Hol hallok?” kártyák**
- 8.) Kétjegyű mássalhangzók doboza**
- 9.) Definíciós kártyák**

4.) Matematikai eszközök

Eszközrendszerével megalapozza a számfogalmak kialakulását, és a tízes számrendszer megértését. Montessori olyan eszközöket használ, melyekkel a gyermek konkrét szemléleteket szerez a négy alapműveletről. A szemléletek később átalakulnak konkrét fogalmakká.

Számtani rudak (piros-kék rudak)

10 farúd, melyek mérete azonos a piros rudakkal, de ezek 10 cm-ként piros és kék szakaszokra vannak osztva. Minden rúd egy számot képvisel, 1-10-ig. A rudakat sorba tesszük, mindig a legnagyobbval kezdjük. Háromlépcsős leckével tanítjuk meg a gyermekeknek. A gyerekeknek a rudakhoz a számokat kell kapcsolniuk.

Cél: mennyiségek felismerése

1) Számtani rudak és számkártyák

A számkártyákat, melyek 1-10-ig terjednek, hozzárendeljük a számtani rudakhoz.

Cél: mennyiségek és számszimbólumok összekapcsolása

2) Dörzspapír számok

Dörzspapírból kivágott számok felragasztva falapokra, 1-9-ig terjedően. A számokat végigsimítja a gyermek, kimondja a nevüket, majd grízes tálcán vázolja azokat. (Három lépcsős lecke)

Cél: számszimbólumok megismerése

3) Orsós doboz

Két fadoboz 5-5 részre osztva, melyek falára számjegyek vannak írva. Első doboz 0-4 ig., másik doboz 5-9-ig. Egy külön dobozban 45 db pálcika van. A gyermeknek annyi pálcikát kell tennie a „fakkokba”, amennyit a számjegy mutat.

Cél: A 0 jelentésének megismerése

4) Számjegyek és korongok

Kivágott számjegyekhez (1-10-ig) mennyiségeket kell hozzárendelni (korongokat). A páros-páratlan fogalmak kialakításához.

Cél: páros-páratlan számfogalmának előkészítése

5) Memória játék

Egy kosárban számkártyák vannak 1-10-ig. Egy dobozban meg sok apró tárgy. A gyermekek húznak egy-egy számjegyet a kosárból, melyet megjegyeznek és lefordítják. Ezután annyi tárgyat vesznek maguk elé a dobozból, amennyit a számkártya mutatott.

Cél: memória edzése

6) Seguin tábla I.

Két darab 5-5 részre osztott falap. Az egyikben ötször áll a tízes szám, a másikon négyszer. Kis táblákon 1-9-ig állnak a számok. Mellette dobozban 10-es aranyfüzérék, színes gyöngyfüzérék 1-9-ig. A feladat, hogy a gyermek a 10-es számjegyek 0-ra rátolja a kis lapokat, és mellé helyezze a megfelelő gyöngy rudakat. A gyermekek a Seguin-féle táblák segítségével megértik a számot írását, egyben a helyi értékét is.

Cél: 11-19-ig terjedő számsor megtanulása

7) Seguin tábla II.

Első falap: 10-50-ig. Másik falap: 60-90-ig. A második falkeret használata során betekintést nyernek a gyermekek a 100-as számkörbe, megtanulják a számjegyek írását, megerősítik saját

tapasztalataikat a helyi érték ismeretében. Tudásuk mélyítését segíthetjük elő, ha a gyöngy rudakat is hozzárendeljük.

Cél: 11-99-ig terjedő mennyiségek képzése

8) Lineáris számolás

10 db aranszínű füzérből áll a százasként. A számokat leolvassa a gyermek a nyilakon, majd megkeresi a számok helyét a láncon.

Cél: számok gyakorlása 100-ig

10) Kígyójáték az összeadáshoz

Gyöngyök segítségével a gyermek megtanul összeadni. Színes gyöngyökből úgy rakja ki a kígyót, hogy kezdetben két-két füzér 10-et eredményezzen. A lovassal 10-ig elszámolunk, és ott átcseréljük a gyöngyöket arany gyöngyfüzérre. Ha nem tudjuk átcserélni aranygyöngyre, akkor használjuk a fekete-fehér váltógyöngyöket. Az átváltott gyöngyöket ellenőrzés céljából a kosárba tesszük. A végén ugyanannyi fekete-fehér gyöngynek kell lennie, mint a színes.

Cél: pótlás, bontás értelmezése, összeadás számlálással.

11) Csíkos tábla az összeadáshoz

Cél: A tagok bontása, pótlása 10-re, tízes átlépés, számfogalom 20-as körben.

12) Kígyójáték a kivonáshoz

A színes és a sötét gyöngyfüzérekkel kígyót készítünk. A színes gyöngyöket a már ismert módon átváltjuk arany illetve fekete-fehér gyöngyökre.

Cél: bevezetés a kivonás alapfeladataiba a pozitív számok körébe.

13) Csíkos tábla a kivonáshoz

Cél: betekintés a kivonás lényegébe, 1-18- ig terjedő számok körében az összes kivonási lehetőség megismerése, gyakorlása.

14) Osztótábla

Cél: az osztás lényegének megértése.

5.) Kozmikus nevelés eszközei

Természet megismerésére és szeretetére nevelés

Montessori azt vallja, hogy világban elfoglalt legfontosabb helyünk a természet ismerete, megvédése legyen. A gyerekek számára lehető legkorábban lehetőséget adni az ismeretek megszerzésére, figyelembe véve a gyermek természetes fejlődését, környezetét, érzékenységét, szabad munkaválasztásra való igényét. Olyan felnőtt emberek kialakulásának elősegítése, aki függetlenek, képesek önálló döntések meghozatalára. A természetvédelem alapja lehet a körülöttünk lévő természetes környezet megismerése. Feladatunk, hogy a gyermekeket kapcsolatba hozzuk a természettel. Tanítsuk meg a gyereket arra, hogy mindennek meg van a funkciója a világban. Montessori nevelési lehetőséget lát a növények mindennapos gondozásában, ahol lehetséges ott kis kertek biztosítását is szükségesnek érzi. Az állatok gondozását is szívesen végzik az óvodás korú gyermekek. Tapasztalatok során ismerkedhetnek így meg az állatok életével. Felelősségérzetük nő, hiszen tudják, hogy tőlük függenek az állatok. Új fogalmakkal ismerkedhetnek meg, melyeket nem pusztán hallanak, hanem a fogalom jelentését tapasztalják, látják a mindennapos kertgondozás során. A Montessori óvodásoknak ismerniük kell az erdőt, annak növény és állatvilágát.

Montessori megelőzi korát, mert már ekkor felmerül benne a biológiai egyensúly felbomlásának problémája. Az óvodás gyermek szűkebb környezetében a csoportszobában is el lehet helyezni a természet egy darabkáját, a természetsarkot. Csíráztathat, ültethet, öntözhet. Közvetlen tapasztalások sorát gyűjtheti a gyermek.

Földrajzi ismeretek és a népek szeretete

Bizonyos tapasztalatok birtokában egyre több gyermeket érdekel a Föld. Montessori óvodákban találhatunk hagyományos földgömböt, érdes felületű földgömböt, melyen a hegységek kiemelkedhetnek, a vizek mélyebben fekszenek. Hazai Montessori óvodákban csak térkép látható: Magyarországról és egy Világtérkép.

A gyermekek kíváncsiságát ezekben is ki tudjuk elégíteni. Lakóhelyének megkeresése, bemutatása a térképen, kirándulások helyének megkeresése. A térkép általános színvilágát megismertethetjük a gyerekekkel Pl. a folyók, tengerek mindig kézzel vannak jelölve, országhatárok jelzése piros.

Jó, ha a polcon a földgömb mellett található különböző népek zászlói és ha lehetséges, az ott élő népek fotói is. Ezzel tapasztalják, hogy nem csak fehér bőrű ember él a Földön.

Gyakorolhatják a tolerancia elvét, a másság elfogadását, a békére való nevelést. A más népekkel való ismerkedést utazás híján érdekessé tehetjük különböző gyűjtőfeladatok adásával. Képeslapokból kivágott képekből kiállításokat rendezhetünk, így a közös munka eredményességét, élményét is átélhetik. Ez mind a szeretet és a nyugalom kialakulását feltételezi a gyermekekben.

Időérzék fejlesztése

Az óvodában legyen óra a falon, évszak-tabló a teremben jól látató helyen elhelyezve, naptár cserélhető hónap, nap neve dátummal. Időszalag jó szolgálatot tesz az időmúlásnak érzékeltetésében. Eseményeket rögzíthetünk rajta fényképekkel.

Kozmikus nevelés

Rá kell ébreszteni a gyermeket arra, hogy ők maguk is a mindenség részei, beletartoznak a világ nagy egyetemességébe, a kozmoszba. A gyermek hat éven keresztül szerzett ismereteit abszorbeálja, így a későbbi tapasztalás során ezek előjönnek a tudatalattijukból. Televízión keresztül is sok tapasztalatot szerezhetnek a világűrrel, az égboltról, a régen élt dinoszauruszokról. Ilyen irányú érdeklődésüket könyvek, újságok, lexikonok és dvd-ken keresztül lélegíthetjük ki.

Montessori pedagógiájának középpontjában az együttérzés, a humánus, a legnemesebb érzelmek áll. Egymás megértése, szeretete, elfogadása és megbecsülése.

8 lépcsős alaplépések:

Konkrét élménytől haladás az absztrakt fogalomalkotásig

1. Konkrét élmények gyűjtése, modell, kísérlet, terepasztal bemutatása
2. Képek, cikkek gyűjtése
3. Az adott fogalom tanulmányozása
4. Az adott fogalom alfogalmainak tanulmányozása
5. Definíciós és hiányos definíciós kártyák készítése
6. Kislexikon készítése
7. Összefoglaló tábla készítése nagy méretben
8. Feladatkártyákkal való munka: kérdésre felelet adása

Kártyasorozatok típusai:

- képkártya névvel
- képkártya név nélkül
- névkártya: csak a név kép nélkül
- definíciós kártya: pl. a részek elhelyezkedése, feladata
- hiányos definíciós kártya: előző egy hiányzó szóval
- kislexikon: pl. a madarokról készített kis könyvecske minden tudnivalóval, képekkel

A kozmikus nevelés fogalmába tartozó ismereteket kialakító eszközök elsősorban a kártyasorozatok különböző típusai, melyek használata egy rövid tanítói előadást (kulcsgyakorlatot) követ. Az osztályozó kártyák altípusokat illetve részeket mutatnak be, a történetes kártyák a sokféleséget tárják a gyerekek elé. Így ismerkednek:

- a növényekkel: a fa részeivel, terméseivel, az erdei és a gyümölcsfákkal, a levél részeivel, formájával, a virág részeivel, mezei és termesztett virágokkal
- a gerinces állatok testrészeivel, sokféleségével és a puhatestűekkel
- az embertípusokkal, jellemző vonásaikkal, életmódjukkal

A Montessori óvodákban dolgozó pedagógusok fontosnak tartják, hogy a gyermekeknek legyen alkalmuk közvetlenül megfigyelni szűkebb és tágabb környezetüket, a természet jelenségeit, növényeit, állatait.

- Ezért lehetőség szerint a csoportszobákban tartanak akváriumot, illetve terráriumot, kirándulásokat szerveznek állatkertbe, növénykertbe, kertbe, erdőbe és mezőre. Ilyenkor megfigyelik az élőlényeket valódi környezetükbe, táplálkozásukat, életmódjukat, testrészeiket. Akár saját kertjükben növényeket is termeszthetnek.
- Az anyagok fizikai, illetve kémiai tulajdonságainak vizsgálatára a különböző kísérletek szolgálnak.
- Az időjárás és az évszakok, hónapok, napok változásának megfigyelésére időjárási táblát, illetve mozgó naptárt készítenek. A 12 üvegben levő (adott hónapnak megfelelő számú) kavicsok rakosgatásával és érzékeltetik a napok múlását.
- A napirendet szemléltető szalag segítségével egy nap hosszúságáról, történéseiről és az óráról szereznek ismereteket.
- Ismerkednek a földgömbbel, térképpel, lerajzolják a séták útvonalát és az óvoda környékét.
- A négy elem meséjében ismereteket gyűjtenek a földről, vízről, tűzről és a levegőről.
- A víz körforgásáról szóló történetben a halmazállapotokról szereznek információt.

- A feketeszalag, a korok órája és az időszalagok segítségével ismereteket gyűjtenek az Univerzum, a Föld, a földi élet és az ember keletkezéséről, fejlődéséről.
- Érdekes játékok, modellek segítségével a bolygók mozgását is tanulmányozzák.

Testnevelés

Az egészséges fejlődéshez, növekedéshez elengedhetetlen a testi nevelés, a szabad mozgás állandó biztosítása. A zenére történő improvizált mozgás kifejezetten a gyermek átélt élményeit dolgozza fel, így önmagából ki tudja adni a jó és rossz élményeket egyaránt. A mozgás lényege a harmónia.

Vizuális nevelés

A gyermek kezét tegyük alkalmassá a formálásra, a szemét a látásra. E célnak megfelel minden manuális tevékenység: szövés, fonás, gyöngyfűzés, különböző képek szurkálása, minden olyan tevékenység, amely során a szem és a kéz koordinált mozgására van szükség. Városnézéssel, szobrokkal való ismerkedés a vizuális látást fejleszti.

Zenei nevelés

Nem telhet el nap éneklés nélkül. Montessori nagy hangsúlyt fektet a zenehallgatásra. Ismerkedjenek meg más népek dalaival, zenéjével is egyaránt. Éneket minden alakommal mozgással tanítsunk, mondókákat mindig tapssal, ütemes mozgással kísérvünk.

Lásd: Érzékelést fejlesztő eszközök: Csengők.

MONTESSORI – CSEND GYAKORLAT

A CSEND

A spontán gyerekjátékok mindig nagyon jól megmutatják a gyerekek alapszükségleteit. A mozdulatlansághoz szükséges akaraterő nyilvánvalóan egy természetes igényt elégít ki, és kétségtelenül ez az oka annak, hogy a gyerekek annyira élvezik a csendgyakorlatokat. *Maria Montessori ezt a hajlamot véletlenül fedezte fel, s ennek a felfedezésnek a története a gyerekekben rejlik.*

Ezeknek a gyakorlatoknak a célja az adott körülmények között elérhető legnagyobb nyugalom elérése. Ha minden gyerek nyugodtan tartja a kezét és a lábát, és egészen csendben van, akkor is hallható valami „zajmaradvány”. Fontos, hogy a teremben ne legyenek hangos mellékzajok. Ezek a gyakorlatok nem a fegyelem gyakoroltatása végett vannak.

CSEND KÖR KIALAKÍTÁSA

- Egy jelet kapnak a gyerekek (lehet ez egy bizonyos zene felcsendülése vagy kirakunk egy táblát, amire ki van írva, hogy csend), akkor csendben leülnek körben és várnak.
- Meg lehet kérni őket, hogy tartsák csukva a szemüket, hiszen így a hallás még inkább előtérbe kerül, így még hangosabbnak érzékelik egy-egy lábacska vagy kéz mozdulását, egy szék nyikordulását, vagy éppen észreveszik, hogy egy autó elhaladt. Az óvónő halkán elsuttogja az egyikük nevét, aki nagyon csendben odamegy mellé és vagy leutánozza a nevelő pozícióját, vagy csak csendben leül mellé. Ez így megy egészen addig, amíg az összes gyerek oda nem gyűlik az óvónő mellé.

- Van, ahol székekre ülnek körbe, ott azt is meg kell tanulniuk, hogy a székeket hogyan tudják úgy körberakni, hogy minél halkabb legyen a “művelet”.

CSENDLECKE

Csend, érintetlen magány, hallgatás, nyugalom az, ami minden dolog gyökerében van

CSENDGYAKORLATOK

Céljai:

1. Legyen biztosítva a csend pozitív megélése
2. Érvényesüljön a hallás finomítása
3. Legyenek képesek engedelmeskedni, és figyelni
4. Működjön a gyakorlat alatt az egyén és ezáltal a csoport normalizálása
5. Valósuljon meg a más gyerekek kívánságaira és elképzeléseire való odafigyelés

Feladatai:

1. A csend érzékeltetése
2. Csendben való tevékenykedés kialakítása
3. Hangok zajok megfigyelése, megnevezése
4. Óvodapedagógus által adott megbízás teljesítése, lehetőleg zajtalanul, csendben
 - A *csend gyakorlatok* első fázisa, hogy megtanítyják nekik, hogy hogyan tudják a bútorokat, eszközöket úgy mozgatni, hogy azzal ne zavarják a többiek munkáját és minél csendesebben tudjanak arrébb húzni, rakni, polcról levenni dolgokat.
 - Ha ez már megy, akkor indulhatnak az úgynevezett *csendkörös gyakorlatok*.
 - **Tárggyal-haranggal** Egy kicsi harangocskát adnak körbe egymásnak a gyerekek úgy, hogy lehetőleg a harang ne szólaljon meg.
 - **Csend gyakorlat egyedül** egy csend sarokban, ahol egyedül is gyakorolhatják a csendben maradási a gyerekek. Egy kis szőnyeg, rá egy kis táblácskát, amin a „Csend” szó áll, egy elektromos kismécsest és egy homokórát. A kisgyerek, akinek éppen kedve van, leül a szőnyegre és megfordítja a homokórát. Figyeli a szemeket, ahogy peregnek, nézegeti a kismécsest és hallgat. Van, aki úgy szeret ott ücsörögni, hogy becsukja a szemét. Amikor az utolsó szem is leperog a homokórában, akkor felállnak és mennek játszani tovább.

Mit fejleszt?

- Ezek a gyakorlatok nagyon jók az önkontroll, önuralom, az önfegyelem fejlesztésére, de segíti a koncentrációs képességeket is és az akaraterőt.
- Fejleszti a hallást és a többi érzékszervet
- A csend és a halk beszéd jellemzi a gyerekcsoport tevékenységét is, segíti az elmélyedt játékot.
- Elősegíti a harmonikus szép mozgásfejlődést és nem utolsó sorban a közös élmény, a közösség összetartozását is erősíti.

Korcsoportonkénti járásgyakorlat bevezetése

- Színes egyenes szőnyegcsíkon
- Kőrszőnyeg szélén
- Szigetelőszalagos kétkörös vonalon